

наркозалежних, ВІЛ-інфікованих, тощо. Підтримка та сприяння розвитку громадських організацій на загальнодержавному рівні є важливою з тих підстав, що, зазвичай, громадські організації, які займаються проблемами наркоманії, ВІЛ/СНІДУ належним чином фінансуються світовими організаціями, які займаються цими ж проблемами, тому мають широкі можливості надавати реальну допомогу особам, які її потребують, на відміну від вітчизняних медичних установ, які не можуть провести підвищення кваліфікації своїх співробітників або отримати потрібні медичні препарати через брак коштів; по-друге діяльність громадських організацій значно менше обтяжена нормативними та бюрократичними процедурами, що сприяє швидшому обміну інформацією з іноземними колегами, створює можливості для реалізації новітніх методик вивчення проблем наркоманії, боротьби зі злочинністю, зокрема і рецидивною.

Підсумовуючи вищевикладене зазначимо, що особливості запобігання рецидивним злочинам у сфері незаконного обігу наркотиків серед наркозалежних осіб зумовлюють необхідність розвитку діяльності медичних установ, яка спрямована на удосконалення способів медичної допомоги наркозалежним, підтримки громадських організацій, оскільки позитивні результати лікування наркозалежності разом із застосуванням до особи інших заходів запобігання сприятимуть послабленню впливу факторів, що обумовлюють вчинення рецидивних злочинів у сфері незаконного обігу наркотиків. Програми ЗПТ мають ґрунтуватися на комплексному підході до їх організації, починаючи з ретельного відбору пацієнтів, контролю за станом їхнього здоров'я, поведінки в побуті, ресоціалізації наркозалежних, пошуку нових альтернативних препаратів більш безпечної дії.

ЖЕРТВА ЗЛОЧИНУ ЩОДО ФАЛЬСИФІКАЦІЇ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ В УКРАЇНІ

Почкун Г.В., ад'юнкт кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права НАВС

Проблема жертви злочину – одна з основних у кримінології. Для підвищення ефективності боротьби зі злочинністю необхідно разом з вивченням особи злочинця, детермінант злочину, детально досліджувати жертву злочину, а також усі обставини, під дією яких вона перетворилась на жертву злочину. На сьогодні цілком обґрунтованим визнається, що без дослідження жертви злочину, профілактика не може вийти за рамки існуючих традиційних підходів. Тому, розглядаючи рівні, форми і види профілактики, виділяють її віктимологічний напрям, зумовлений ідеєю, що можливість вчинення

злочину залежить від багатьох чинників, одним з яких і є жертва злочину та її поведінка.

Доволі часто при здійсненні злочинного діяння між потерпілим та злочинцем виникають специфічні відносини, коли перший своєю легковажною, пасивною, необачною, або навпаки активною, агресивною поведінкою сприяє (або не перешкоджає) вчиненню щодо нього протиправного діяння. Саме тому віктимологія прагне розглядати жертву злочину як активного учасника кримінально караного діяння, визначаючи її поведінку елементом злочину. Таким чином зрозуміло, що для розроблення та запровадження ефективних заходів віктимологічної профілактики злочинності, а в даному випадку злочинів щодо фальсифікації лікарських засобів, необхідно спочатку встановити та дослідити жертв таких злочинів та причини і особливості їх віктимної поведінки. При цьому необхідно наголосити, що обіг фальсифікованих лікарських засобів призводить до серйозних негативних наслідків для населення, не тільки у вигляді матеріальної шкоди, заподіяної жертві такого злочину, а й ставить під загрозу її здоров'я, а іноді й життя.

Жертва злочину – це особа або спільнота людей у будь-якій формі інтеграції (у тому числі народ, нація, суспільство загалом), яким злочином заподіяно шкоду. Досліджуючи жертву злочину щодо фальсифікації лікарських засобів необхідно розуміти, що нею може стати будь-яка особа, незалежно від віку, статі, соціального та матеріального становища тощо. Наприклад, жертвою даного злочину може стати як новонароджена дитина, якій у лікарському закладі вкололи ін'єкцію фальсифікованого лікарського засобу, так і звичайний споживач, який придбав фальсифіковані ліки в аптечному закладі, а так само і власник аптечного закладу, який придбав фальсифіковані ліки, не знаючи про це та здійснював його реалізацію. Головна відмінність у такому випадку у розмірі та виді шкоди, завданої особам, оскільки в двох перших випадках мова йде про шкоду здоров'ю, а в останньому – шкоду матеріальну та моральну у виді шкоди іміджу та репутації аптечного закладу.

Також доцільно зазначити, що зважаючи на те, що лікарські засоби користуються високим попитом серед населення, є одним із видів реалізації права на охорону здоров'я, та відносяться до товарів, які споживає людина протягом усього життя з різною періодичністю, можна стверджувати, не існує жодної людини, яка б протягом свого життя не мала справи з фальсифікатом ліків. Пояснити це можна так, - у одних випадках це були безпечні фальсифікати, в яких діюча речовина замінена на крейду, пісок чи з меншою кількістю діючої речовини, а у споживача даної продукції хвороба, що не є небезпечною для життя (наприклад – головний біль, біль у горлі, печія тощо); в інших випадках споживач дійсно приймав небезпечні фальсифікати (наприклад – прострочені ліки, перепаковані у нову упаковку, «пустишки», ампули з перебитим строком дії, які є

лікарськими засобами при небезпечних для здоров'я хворобах, таких як серцева недостатність, гіпертонія, лейкемія та інші види раку тощо).

З вищезазначеного зрозуміло, що жертвами злочинів у сфері фальсифікації лікарських засобів можуть стати: - *фізична особа - споживач*, яка змушена купувати лікарські засоби у аптечних закладах з метою покращення стану свого здоров'я, яка не знає про фальсифікованість препарату та упевнена, що він відновить її здоров'я. Віктимна поведінка таких осіб, як правило, обумовлюється: недостатнім рівнем правосвідомості, правової освіченості, байдужим ставленням до своїх прав як споживача товару, правовим нігілізмом, занадто високим рівнем довіри аптечним закладам щодо якості препаратів, беззастережною довірою рекламі лікарських засобів та наданню переваги розрекламованим лікам, які, згідно статистики, найчастіше підrobляються, метою придбати найдешевші ліки, не приділяючи увагу їх якості, а у разі виникнення сумнівів щодо якості препарату – небажанням повідомити відповідного суб'єкта через недовіру органам державної влади або зневіру у правовому вирішенні питання. Важливим фактором, що сприяє віктимізації особи при даному злочині є вікова віктимність, маємо на увазі віктимність осіб похилого віку та дітей, які через особливості віку не володіють достатнім рівнем поінформованості щодо своїх прав, не можуть критично сприймати інформацію, а також не усвідомлюють у повній мірі можливість придбання фальсифікованих ліків; - *аптечні заклади з реалізації лікарських засобів*, які добросовісно дотримуються чинного законодавства України та не мають умислу на продаж фальсифікованих ліків; - *легальні виробники лікарських засобів*, які у результаті вчинення злочинів щодо фальсифікації лікарських засобів зазнають шкоди у вигляді втрати або зменшення рівня довіри споживачів та реалізаторів щодо якості їх продукції, як результат зменшення популярності препарату - збільшення матеріальних збитків; - *держава*, як суб'єкт, який не має можливості належним чином забезпечити захист життя і здоров'я своїх громадян, втрачає довіру громадян, що підриває авторитет України як правової держави, також зазнає матеріальної шкоди у результаті нелегального обігу фальсифікованих ліків на її території, від несплати податків фіктивними підприємствами, які виробляють фальсифіковані ліки, митних зборів тощо, а також у результаті чого підривається міжнародний авторитет України, довіра до неї на міжнародній арені.

Отже, жертвою фальсифікації лікарських засобів може стати фізична особа-споживач, група таких осіб (наприклад: члени родини, які лікувались одним лікарським засобом; за віковою характеристикою – новонароджені, що підлягають обов'язковому щепленню, або діти, які купують ліки на прохання дорослих тощо); аптечні заклади – реалізатори, легальні виробники ліків, держава, а разом з нею і всі громадяни.